

(וכתבו התוס' שעכשיו סומכים לקנות מהם ללא אמירה כלל, כיון שרוב ביצים המצויות בינינו – של מינים טהורים הן, וסומכים על הרוב. וכ"כ שאר פוסקים).
 ודוקא כאשר סימני הביצה מסייעים שהן של מין טהור, שראשה אחד כד וראשה אחד חד, והחלבון סביב החלמון, אבל אם הסימנים הפוכים – ודאי של מין טמא היא ואסורה.
 ואין לוקחים מהם ביצים טרופות בקערה – שחוששים שמא מכרן לו ישראל לפי שהן של טרפה. (התוס' פרשו, כיון שמוכר לו באופן זה, שאינו רגיל, מוכחא מילתא שישראל מכרן לו, אבל כשאינן ריעותא – מותר).
 ואולם ביצים שלמות מותר, לפי שאסור למכור להם ביצי טרפה אלא כשהן טרופות.
 (הרמב"ם (מאכ"א ג, יח-יט) פסק שאין לוקחין מן הנכרי אלא אם מכיר את הביצה ויש לו בה טביעות עין שהיא של מין טהור. וכשאינו מכיר אין לוקחין אלא מצייד ישראל כשאומר מעוף פלוני. ואם הוא מוחזק בנאמנות – אין צריך שיאמר מעוף פלוני. ע"ש בראב"ד ובמ"מ. וכן דעת המחבר בשו"ע פג, ז פו, א. ואולם הרמב"ן סובר שגם נכרי נאמן במילתא דעבידא לאגלווי. וע"ע שו"ת משיב דבר ח"ב סוס"י סג; אחיעזר ח"ג ח, ב).

ב. מסקנת הסוגיא היא שאין להסתמך על סימנים אלו להתיר, לפי שיש ביצי עורב הדומות לשל יונה, (או שאר מינים טמאים הדומים למינים טהורים). ואולם להפך, כאשר הסימנים מורים על מין טמא – ודאי אסורות. ואם החלבון והחלמון מעורבים – בידוע שהיא ביצת השרץ (או הנחש).
 (נחלקו הראשונים ז"ל אם למסקנא סימני ביצי דגים – דאוריתא, וסומכים עליהם לקולא, או דרבנן ולחומרא).

דף סד

- קה. א. ביצה מרוקמת – מה דין אכילתה; בעוף טהור, בעוף טמא, ובשרצים?
 ב. מה דין גיעולי ביצים וביצים מזורות?
 ג. ביצה שנמצא עליה קורט דם – מה דינה?
 ד. ביצת טמאה – האם היא אסורה באכילה מדאוריתא או מדרבנן?

א. ביצה מרוקמת – של עוף טהור – אסורה ולוקין עליה מדרבנן. (לראב"י אסור מדרבנן אפילו אפרוחים שיצאו כל שלא פתחו עיניהם, והסמיכוהו על המקרא וכל השרץ השרץ. לחכמים – מותרים, אבל כל שלא יצאו לאויר העולם, גם לחכמים אסורים מדרבנן, כאמור. הרי"ף פסק כחכמים, ויש פוסקים כר' אליעזר בן יעקב).
 של עוף טמא – אפילו לא ריקמה הביצה – אסורה מן התורה, וכדלהלן.
 של שרצים – אם ריקמה, אסורה מהתורה ולוקה עליה משום שרץ השורץ על הארץ. (אבל לא ריקמה – מותרת, כדין ביצי עוף טהור שלמדנו מן הכתובים את היתרם הגם שהן יוצאות מן החי, וכשם שלענין טומאה אין ביצת השרץ מטמאת אלא בריקום, ה"ה לענין אכילה. עפ"י תוס'. והרמב"ן כתב שללא ריקום אסורה משום היוצא מן החי, אבל אין לוקין עליה אלא בריקום).

ב. גיעולי ביצים מותרות – פרש"י: ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורה – אינה אוסרתה, שאינה נותנת טעם באחרות. והתוס' הביאו פירוש הערוך, שהן ביצים שנפלטו מן התרנגולת ועדיין לא נגמרו. (ולפירוש זה, ביצה אוסרת בבישול בנתינת טעם – ע' להלן צח ובראשונים).
 ביצים המזורות, שאין אפרוח קלוט בהם לעולם – נפש החיה תאכלם, ואעפ"י שישבה עליהן תרנגולת ימים רבים.

ג. נמצא קורט דם במקום הקשר בחלבון – זורק את הדם, (התוס' צדדו אם דם זה אסור מדרבנן או מדאורייתא) ואוכל את השאר. נמצא בחלבון, אפילו רק במקום הקשר – אסורה כולה, שכבר פשט הריקום בכולה. וה"ה אם נתפשט הדם מחוץ למקום קשר החלבון. עפ"י רש"י ותוס'. וכתבו התוס' לפי"ז, שאם אין דם במקום הקשר אלא במקום אחר בביצה – מותר, שאין דם זה תחילת יצירת האפרוח, ואפילו הדם עצמו מותר. ויש אוסרים את הדם עצמו מדרבנן משום מראית העין (ער"ן). שיטת הרי"ף והרמב"ם שר' ירמיה ור' דוסתאי נחלקו בדבר, ולדעת ר' דוסתאי העיקר תלוי אם הדם בחלבון, שזורקו ואוכל השאר, ואם בחלבון – הביצה כולה אסורה).

ד. ביצת טמאה אסורה מן התורה. (בת היענה – זו ביצת טמאה. הרמב"ן צידד שלוקין עליה, ואילו הרמב"ם כתב שאין בה מלקות דאורייתא אלא לוקין מכת מרדות. ואם התחיל אפרוח להתרקם בה – כתב הרמב"ם שלוקין עליה משום אכילת שרץ העוף. והרשב"א צדד שאין לוקין עליה אפילו בשריקמה עד שיצא לאויר העולם, לא משום שרץ הארץ ולא משום שרץ העוף).

דף טה

קו. א. כיצד יש לכתוב בספר התורה 'כדרלעומר'; 'בת היענה'?
ב. מהם סימני הטהרה וסימני הטומאה בעופות, לשיטות התנאים השונות?
א. 'כדר לעומר' היו כותבים בהפסק, כשתי מלים, ובלבד שיהיו בשורה אחת. (ועתה אנו כותבים אותה בתיבה אחת).
'בת היענה' – שתי מלים ואפילו בשתי שורות.

ב. רבן גמליאל אומר, וכן סתם תנא דמתניתין: דורס ואוכל – בידוע שהוא טמא. יש לו אצבע יתרה, וזפק, וקרקבנו נקלף – בידוע שהוא טהור.
ר' אליעזר בר' צדוק אומר: כל שחולק אצבעות רגליו, כאשר עומד על חוט מתוח, שתיים לכאן ושתיים לכאן – טמא. שלש ואחת – טהור. (כלומר, אין זה סימן טומאה. אבל אין להסתמך לטהר על פי סימן זה בלבד. ר"ן).
ר' שמעון בר' אלעזר אומר: כל עוף הקולט מן האויר (דבר מאכל שזורקים לו, קולטו בפיו) ואוכלו ואינו מניחו לארץ קודם – טמא.
אחרים אומרים: שכן עם טמאים – טמא. (לר' אליעזר, אפילו בשאינו נדמה לו לגמרי, כגון זרזיר ועורב. ולחכמים, דוקא כשנדמה. הרמב"ם הביא דברי אחרים, ששכן עם טמאים ונדמה להם – טמא. והטור והשו"ע לא הזכירו זאת. ולענין זרזיר פסק הרמב"ם כר' אליעזר. וע' בשו"ת הרדב"ז ח"ה אלף תקפז).
וע"ע לעיל סא-סב.

דפים טה – טו

קו. א. מהם סימני הטהרה בחגבים?
ב. אלו שמות חגבים ושאר שרצי העוף הזוכרו בסוגיא, לטהרה או לטומאה, ובמה הם מתאפיינים?
ג. כיצד נדרש הכתוב הזה: מכל שרץ העוף ההלך על ארבע אשר לא כרעים ממעל לרגליו... את הארבה למינו ואת הסלעס למינהו ואת החרגל למינהו ואת החגב למינהו?